

GREC II (bloc 2) - LLIURAMENT 5

Les oracions subordinades circumstancials (o adverbials) temporals

= OR SUB CIRC (o ADV) Temporal

Les oracions subordinades circumstancials (o adverbials) temporals

són les oracions subordinades que expressen la circumstància de temps en què té lloc l'acció de l'oració principal, a la qual s'uneixen per mitjà de les següents

- conjuncions (algunes de les quals poden ser també preposicions o adverbis,
o poden introduir altres tipus d'oracions subordinades,
o poden tenir diferents sentits i traduccions possibles)

i - locucions conjuntives (formades per una preposició i una forma del pronom relatiu) :

ὅτε	ἐπεὶ	ἐπεὶ πρῶτον
	ἐπειδὴ	ἐπεὶ τάχιστα
		ἐπειδὴ πρῶτον
		ἐπειδὴ τάχιστα
ἡνίκα	ὡς	ὡς τάχιστα
<i>quan</i> [simultaneitat]	<i>quan</i> [anterioritat]	<i>tan aviat com</i>

ἀφ' οὗ ἐξ οὗ	ἔστε		
	μέχρι / μέχρι οὗ		
	ἄχρι / ἄχρι οὗ		
	εἰς ὃ		
	πρίν	ἕως	ἐν ᾧ
<i>des que</i>	<i>abans</i>	<i>fins</i>	<i>mentre</i>

ὅποτε
<i>sempre que</i>

D'aquestes conjuncions i locucions conjuntives, les més comunes són les següents:

ὅτε i ἥνίκα

Ὅτε i ἥνίκα només poden ser conjuncions,
i només poden introduir oracions subordinades circumstancials temporals,
amb el significat de *quan*.

Ὅτε ἐγὼ οἴκοι ἦν, σὺ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἦσθα.

Quan jo era a casa, tu estaves en l'àgora.

Ὅτε δ' αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, ὁ στρατηγὸς ἐν πόλει ἔτυχεν ὤν.

Quan aquesta batalla va tenir lloc, resulta que el general estava a la ciutat.

Ὅτε ταῦτα ἦν, σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες.

Quan va passar això, era a l'entorn de la mitja nit

Ἢνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, ὁ στρατηγὸς ἀφίκετο.

Quan era a l'entorn de la mitja nit, el general va arribar.

ὥς

A més de ser una conjunció,
ὥς també pot ser preposició d'acusatiu,
i aleshores implica moviment *cap a*
i té com a règim sempre un sintagma nominal que designa una persona.

Com a conjunció

ὥς pot introduir,

- a més d' oracions subordinades circumstancials temporals,
amb el significat de *quan*,
- també oracions subordinades completives,
amb el significat de *que*,
- i oracions subordinades circumstancials causals,
amb el significat de *perquè / com que*.

SPrep

Ὁ στρατηγὸς ὥς βασιλέα ἦλθεν.

El general va anar davant el rei. / a presència del rei. / a veure el rei.

OR SUB COMPL

Λέγουσι ὥς Σωκράτης σωφρόνως λέγει.

Diuen que Sòcrates parla assenyadament.

OR SUB CIRC Causal

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὥς ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωοντο τὰς γνώμας.

Els atenesos, com que la malaltia el constrenyia, canviaven les seves intencions.

OR SUB CIRC Temporal

Ὡς δὲ ἔγνω το πρᾶγμα, ἀπῆλθε.

Quan va conèixer l'assumpte, va marxar.

ἐπεὶ ἢ ἐπειδὴ (< ἐπεὶ + δὴ),

Ἐπεὶ ἢ ἐπειδὴ només poden ser conjuncions

ἢ poden introduir,

- a més d' oracions subordinades circumstancials temporals,
amb el significat de *quan*,
- també oracions subordinades circumstancials causals,
amb el significat de *perquè* / *com que*.

OR SUB CIRC Causal

Ἐπεὶ τοῖς νόμοις ἐπείθετο, Σωκράτης οὐκ ἔφυγε.

Com que respectava les lleis, Sòcrates no va fugir.

OR SUB CIRC Temporal

Ἐπεὶ ἀφικόμεθα, ἐστρατοπεδευσάμεθα.

Quan vam arribar, vam acampar.

Quan haguérem arribat, vam acampar.

“

Ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε στρατιώτας.

Quan van arribar a Àsia, van aplegar soldats.

Quan hagueren arribat a Àsia, van aplegar soldats.

“

Ἐπειδὴ οἱ στρατηγοὶ τοῦτο εἶπον, οἱ πολῖται ἀπῆλθον.

Quan els generals van dir això, els ciutadans van marxar.

Quan els generals hagueren dit això, els ciutadans van marxar.

Diferència de sentit entre ὅτε / ἤνικα i ὡς / ἐπεὶ / ἐπειδὴ

Pel que fa al sentit d'aquestes cinc conjuncions, ὅτε, ἤνικα, ὡς, ἐπεὶ i ἐπειδὴ, que es poden traduir totes cinc amb el terme *quan*, cal distingir entre, d'una banda, les dues primeres, i, d'altra banda, les tres últimes: ὅτε i ἤνικα impliquen que hi ha simultaneïtat entre allò que expressa l'oració subordinada i allò que expressa l'oració principal, mentre que ὡς, ἐπεὶ i ἐπειδὴ impliquen que hi ha anterioritat d'allò que expressa l'oració subordinada respecte d'allò que expressa l'oració principal.

Així, en la frase

Ὅτε ἐγὼ οἶκοι ἦν, σὺ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἦσθα.

Quan jo era a casa, tu estaves en l'àgora.

s'entén que el fet d'estar jo a casa i el fet d'estar tu a l'àgora s'esdevenen al mateix temps,

mentre que en la frase

Ἐπειδὴ οἱ στρατηγοὶ τοῦτο εἶπον, οἱ πολῖται ἀπῆλθον.

Quan els generals van dir això, els ciutadans van marxar.

cal entendre que el fet d'haver dit això els generals és anterior al fet de marxar els ciutadans,

A més d'això, pot entendre's en aquesta frase que el primer fet, l'anterior en el temps, és la causa del segon fet, el posterior (potser si els generals no haguessin dit allò els ciutadans no haurien marxat).

Aquesta relació de temps i de causalitat entre un fet anterior i un fet conseqüent resulta més o menys clara segons quin sigui el significat d'allò que es diu en l'oració subordinada i en l'oració principal, i acostuma a donar-se sobretot amb les conjuncions ἐπεὶ i ἐπειδὴ, que resulten equiparables per tant al *cum* històric del llatí, i que com aquest es troben sovint al començament de la frase.

Així, en la frase anterior sembla millor traduir la conjunció ἐπειδὴ amb el terme *quan*, i considerar la seva oració com una subordinada temporal,

mentre que en aquesta altra frase

Ἐπειδὴ εἶδε τὰς τῶν πολεμίων ναῦς, οὐκ ἐκεῖ ἔμεινεν, ἀλλὰ ἐξέπλευσε.

Com que va veure les naus dels enemics, ja no es va quedar allí, sinó que va salpar.

sembla millor traduir la conjunció ἐπειδὴ amb l'expressió *com que*, i considerar la seva oració com una subordinada causal.

Val a dir, doncs, que les conjuncions ἐπεὶ i ἐπειδὴ (i també ὡς quan no introdueix una oració subordinada completiva) tenen al mateix temps un valor temporal i causal, però com que en català hom no disposa de cap terme equiparable s'ha de decidir en cada ocasió si traduir la frase encapçalada per una d'aquestes conjuncions com una oració temporal o com una oració causal.

ὥς / ἐπεὶ / ἐπειδὴ + πρῶτον / τάχιστα

Les conjuncions ὥς, ἐπεὶ i ἐπειδὴ també poden trobar-se en combinació amb els termes πρῶτον i τάχιστα (respectivament l'acusatiu neutre singular i plural, i amb valor d'adverbi, de l'adjectiu πρῶτον, -η, -ον *primer*, i de l'adjectiu τάχιστος, -η, -ον, el superlatiu de ταχύς, -εία, -ύ *ràpid*), expressions aquestes que sempre tenen el significat de *tan aviat com*:

ὥς τάχιστα

ἐπεὶ πρῶτον

ἐπεὶ τάχιστα

ἐπειδὴ πρῶτον

ἐπειδὴ τάχιστα

Ὡς τάχιστα τὴν ἐπιστολὴν ἐδεξάμην, ἔγνων τὸν δόλον.

Tan aviat com vaig rebre carta, vaig conèixer l'engany.

Ἐπεὶ τάχιστα οἷτον παρέχω, οἱ παῖδες ἐσθίουσιν.

Tan aviat com preparo menjar, els nens el mengen.

Τοὺς δὲ τριάκοντα τυράννους εἷλον ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρὰ τεῖχη καθεῖλον.

Van escollir els Trenta tirans tan aviat com van destruir els Murs Llargs.

ἐξ οὗ

Formada per la preposició de genitiu ἐκ (que adopta la forma ἐξ davant esperit aspre o so oclusiu gutural aspirat) i la forma de genitiu singular οὗ del pronom relatiu, i amb el significat de *des de*, ἐξ οὗ és una locució conjuntiva que podria haver derivat de l'expressió ἐξ χρόνου ᾧ, és a dir, *des del temps* (o *des del moment*) *en què*, la qual hauria perdut el substantiu χρόνου i hauria vist atret el pronom relatiu ᾧ al cas genitiu οὗ exigint per la preposició.

Ἐξ οὗ ταύτην τὴν βίβλον ἐκτησάμην, σοφώτερος γέγονα.

Des que vaig adquirir aquest llibre, m'he fet més savi.

Τοὺς δὲ ξένους, ἐξ οὗ ὁ Σίνις ἀπέθανε, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ.

Ningú ja ultratja els estrangers, des que Sinis va morir.

ἐν ᾧ

Ἐν ᾧ té el significat de *mentre* i és també una locució conjuntiva –formada per la preposició d'ablatiu ἐν i per la forma de datiu singular ᾧ del pronom relatiu– que podria haver derivat de l'expressió ἐν χρόνῳ ᾧ, és a dir, *en el temps* (o *en el moment*) *en què*, la qual hauria perdut el substantiu χρόνῳ.

Ἐν ᾧ ὑμεῖς ἐκαθεύδετε, ὁ δεσπότης ἀφίκετο.

Mentre vosaltres dormíeu, va arribar l'amo.

Ἐν ᾧ ὠπλίζοντο, ἦκον οἱ σκοποί.

Mentre s'estaven armant, van arribar els supervisors.

μέχρι i μέχρι οὗ

A més de ser una conjunció

μέχρι també pot ser

- un adverbi,
sempre en combinació amb un altre adverbi o amb un sintagma preposicional,
i amb el significat de *fins*
- una preposició de genitiu,
també amb el significat de *fins*

Com a preposició μέχρι forma part de la locució conjuntiva μέχρι οὗ, que –de manera similar a com passa amb la locució conjuntiva ἐξ οὗ– hauria derivat de l’expressió μέχρι χρόνου ὥ, és a dir, *fins al temps* (o *fins al moment*) *en què*, la qual hauria perdut el substantiu χρόνου i hauria vist atret el pronom relatiu ὃ al cas genitiu οὗ exigint per la preposició.

Tant μέχρι com μέχρι οὗ, com a conjunció i locució conjuntiva respectivament, només poden introduir oracions subordinades circumstancials temporals,

- amb el significat de *fins*
- menys sovint, també amb el significat de *mentre*,
dos valors aquests entre els quals s’ha d’escollir atenent a la relació de significat que hi hagi entre els altres elements de la frase.

SAdv

μέχρι δεῦρο τοῦ λόγου

fins a aquesta part del relat < fins aquí del relat

“

Λιβύης ἦρχον μέχρι πρὸς Αἴγυπτον.

Manaven sobre Líbia fins a Egipte.

SPrep

μέχρι τοῦ γόνατος

fins al genoll

“

μέχρι τούτου

fins a aquest [moment]

“

Ἐπορευόμεθα μέχρι τῶν ὀρῶν.

Vam avançar fins a les muntanyes.

“

Ἐπορευόμεθα μέχρι νυκτός.

Vam avançar fins a la nit.

OR SUB CIRC Temporal

Ταῦτα ἐποίουν μέχρι σκότος ἐγένετο.

Van estar fent aquestes coses fins que es féu fosc.

< *Feien aquestes coses*

“

Ἐκεῖ ἔμεινε μέχρι οὗ ὁ στρατηγὸς ἀφίκετο.

Va romandre allà fins que el general va arribar.

“

Ἐμάχοντο μέχρι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν.

Van lluitar fins que els atenesos van fer-se a la mar.

< *Van estar lluitant < Lluitaven*

“

Μέχρι ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἰπόμεθα.

Mentre manaven en igualtat de condicions, vam continuar de bon grat.

ἕως

A més de ser una conjunció,

ἕως també pot ser

- un adverbi amb el significat de *durant un temps*
- una preposició de genitiu amb el significat de *fins*

Com a conjunció,

pot tenir el significat

- o bé de *mentre* si va seguida d'un verb en imperfet (aspecte duratiu)
- o bé de *fins* si va seguida d'un verb en aorist (aspecte puntual),
com a regla general.

Ἔως σὺ ἐν τῇ Σπάρτῃ ἦσθα, ἐγὼ τὴν οἰκίαν ὠκοδόμησα.

Mentre tu estaves en Esparta, jo vaig construir la casa.

Ἔως ὑμεῖς ἐκαθεύδετε, ἡμεῖς ἐπονοῦμεν.

Mentre vosaltres dormíeu, nosaltres treballàvem. / estàvem treballant.

Ἐκάθευδον ἕως τὴν βοὴν ἤκουσα.

Vaig dormir fins que vag sentir el crit.

< *Dormia*

Ὁ δοῦλος ἔκαμnen ἕως ὃ δεσπότης αὐτὸν οἴκαδε εἰσεκάλεσεν.

L'esclau va treballar fins que l'amo el va cridar a casa.

< *L'esclau va estar treballant < L'esclau treballava*

Ὁ στρατηγὸς περιέμεnen ἕως οἱ φύγαδες ἐποίησαν τὴν θυσίαν.

El general va esperar fins que els exiliats van fer el sacrifici.

< *El general va estar esperant < esperava*

πρίν

A més de ser una conjunció,

πρίν també pot ser

- un adverbí amb el significat de *abans*
- una preposició de genitiu (més rarament) amb el significat també de *abans*

Com a conjunció,

πρίν pot anar seguida

- d'infinitiu, i aleshores s'ha de traduir invariablement amb el significat de *abans*,
- o - d'un verb en forma personal, i aleshores es pot traduir indistintament
 - o bé també com *abans*
 - o bé com *fins*

si bé aquesta segona possibilitat

constitueix tan sols un segon pas

a partir de la traducció amb el terme *abans*

SPrep	ἐν τῷ πρίν χρόνῳ
adv / APOS a χρόνῳ	<i>anteriorment < en el temps d'abans</i>

SN : adv substantivat	τὸ πρίν
per l'art en acc sg n	<i>en un altre temps < allò d'abans</i>

SPrep : prep + gen	πρίν φαούς
	<i>abans de l'alba</i>

O SUB CIRC Temporal	Ἐνθάδε ὥκουν πρίν πρὸς τὴν Λακεδαιμονίαν μετέστην.
amb el verb	<i>Vaig viure aquí fins que em vaig traslladar a Lacedemònia.</i>
en forma personal	<i>Vaig viure aquí abans de traslladar-me a Lacedemònia.</i>
	< <i>Vaig estar vivint < Vivia</i>

“	Οὐ ἐπαύσαντο πρίν ἐξεπολιόρκησαν τὸν Ὀλουρον.
	<i>No van parar fins que van prendre la ciutat.</i>
	< <i>No van parar abans de prendre la ciutat.</i>

“	Ὁ ἀδελφὸς οὐκ ἀπῆλθε πρὶν ἤξει. <i>El [meu] germà no va marxar fins que [jo] vaig arribar.</i> < <i>El [meu] germà no va marxar abans que [jo] arribés.</i>
“	Οὐκ ἔγραψα πρὶν ὁ διδάσκαλός μοι ἐκέλευσεν. <i>No vaig escriure fins que el mestre m[’ho] va manar.</i> <i>No vaig escriure abans que el mestre m[’ho] va manés.</i>
“	Οὐκ ἦν γένος ἀθανάτων πρὶν Ἴερος ξυνέμειξεν ἅπαντα. <i>No hi hagué una raça d’immortals fins que Eros [no] va mesclar tot.</i> <i>No hi havia una raça d’immortals abans que Eros [no] mesclés tot.</i>
OR SUB CIRC Temporal amb el verb en INF	Ἄει λούομαι πρὶν καθεύδειν. <i>Sempre prenc un bany abans de dormir.</i>
“	Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται ἀεὶ ἐβουλευόντο πρὶν ψηφίζεσθαι. <i>Els ciutadans atenesos sempre deliberaven abans de votar.</i>
“	Δεῖ σέ μοι διαλέγεσθαι πρὶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐλθεῖν. <i>Cal que parlis amb mi abans que vagis a l’àgora.</i> < <i>Cal que tu parlis amb mi abans d’anar a l’àgora.</i>
“	Πρὶν σε τὴν πόλιν καταλιπεῖν, τὰς βίβλους ἀποδώσω. <i>Abans que (tu) deixis la ciutat, [et] tornaré els llibres.</i> <i>Abans de deixar tu la ciutat, [et] tornaré els llibres.</i>
“	Ἀπῆλθομεν πρὶν τὸν διδάσκαλον ἀφικέσθαι. <i>Vam marxar abans que el mestre arribés.</i> <i>Vam marxar abans d’arribar el mestre.</i>
“	Πρὶν τὸν πόλεμον ἄρξασθαι εὐδαίμονες ἦμεν. <i>Abans que comencés la guerra èrem feliços.</i> < <i>Abans de començar la guerra èrem feliços.</i>